

Vicerectora, autoritats acadèmiques, companyes, companys, familiars i amistats.

És un gran honor estar avui aquí i tenir l'oportunitat d'adreçar-vos unes paraules en motiu del **Primer Premi Mediterrani de Pau** a la millor tesi doctoral relacionada amb els estudis per a la pau, la interculturalitat i la sostenibilitat.

Sens dubte rebre aquest reconeixement per part de la Universitat de València és per a mi un motiu de profunda emoció. Aquesta és, i així la sento, casa meua. La universitat on he tingut la sort i el privilegi de poder escriure la tesi doctoral guardonada.

Rebre aquest premi és un orgull, i també una manera de posar en valor tot el camí recorregut. Un camí que no he fet sol, i per això voldria dir breument uns agraïments.

Tot i que ja he tingut altres espais per fer-ho, en primer lloc, vull agrair al meu director de tesi la seva guia, generositat i compromís. També a les meues companyes del Departament de Dret Internacional i de l'Institut de Drets Humans, d'aquí, de la Universitat de València; per creure sempre en mi. I com no podia ser d'altra manera, agraeixo infinitament a totes les persones que m'estimeu i que m'heu sostingut emocionalment. Especialment a la meua parella i la meua família, per ser refugi i força.

També agraeixo enormement a la Càtedra UNESCO Educació Global al Mediterrani, de la Universitat de València, i particularment als seus directors, la seva confiança en el meu treball. Però sobretot gràcies per la vostra tasca acadèmica i professional en la defensa d'un projecte basat en la pau, la interculturalitat i el desenvolupament sostenible al Mediterrani.

Mediterrani. Aquest premi té un nom significatiu: "Mediterrani de Pau". I no puc evitar pensar en com d'amargament irònic resulta que, avui, una de les seues ribes –la riba oriental– hagi estat escenari d'algunes de les més greus destruccions del patrimoni cultural dels darrers temps.

El Mediterrani ha estat històricament un espai de trobada, de comerç, de diàleg entre civilitzacions, cultures, llengües i religions. Aquesta regió, com el món sencer, s'enfronta a greus amenaces com el capitalisme més salvatge i depredador, el canvi climàtic, el fanatisme i els discursos d'odi. I, malauradament, també la guerra.

Cal que en el segle XXI reclamem el Mediterrani com un lloc de solidaritat, de memòria i de futur compartit, que no sigui frontera, que no sigui tomba de milers de persones.

La tesi doctoral guardonada se centra, precisament, en un d'aquests reptes: la destrucció del patrimoni cultural en conflicte armat, i concretament en el cas d'Estat Islàmic a Síria.

El conflicte armat de Síria és el reflex de totes les carències del sistema internacional. Una revolta popular pro democràtica inserida dins d'una onada de protestes a escala regional, esclafada amb la repressió més brutal i que va desembocar en una guerra que ha durat catorze anys. El és balanç desolador: mig milió de morts, milions de persones desplaçades i un Estat arrasat. Des del principi del conflicte, el patrimoni cultural va ser transformat en un objectiu preferent per totes les parts involucrades. I, enmig de la tempesta, va aparèixer Estat Islàmic.

La majoria recordareu Palmira, la ciutat mil·lenària al desert de Síria, que va ser arrasada deliberadament. La destrucció no va ser fruit de la ignorància d'uns bàrbars, sinó una calculada tàctica de guerra. L'organització terrorista Estat Islàmic, profeta del fanatisme, estava decidida a eliminar la diversitat, tota la diversitat.

Amb aquesta finalitat van desencadenar la destrucció de tot símbol que s'oposés al seu projecte sociopolític. No només pretenien destruir pedres, sinó el que representaven: la diversitat cultural i religiosa, un llegat compartit de convivència, i tot allò que ens uneix més enllà de les fronteres.

En això el cas de Síria i d'Estat Islàmic no és nou ni és únic, tal i com veiem que està passant diàriament en aquest nou episodi del genocidi a Palestina.

I és que la destrucció del patrimoni cultural no és només un crim contra els béns materials; és un atac contra la identitat dels grups humans amb efectes que es projecten en el futur i impedeixen la reconciliació. La destrucció del patrimoni cultural és, en definitiva, una violació greu dels drets humans, tant individuals com col·lectius.

Per això, aquestes accions han de ser perseguides com a crims internacionals, tal i com estableixen diversos instruments jurídics, malgrat els obstacles que suposen els vaivens i les tensions de la política internacional. Aquesta era la invocació principal de la meua tesi doctoral.

Quan parlem d'aquest tipus de transgressions de les normes internacionals, ni la impunitat ni l'amnèsia no poden ser mai una alternativa viable.

En aquest sentit, el dret internacional no pot ser un espectador silenciós. Ha de ser una eina viva, que protegeixi i actuï. Perquè la defensa de la cultura, en les seves vessants material i immaterial, no és únicament un assumpte jurídic. Estem parlant de drets humans.

Per això voldria fer breument tres reivindicacions essencials:

En primer lloc, vull reivindicar la cultura, aquell conjunt d'expressions, valors, tradicions i creences que caracteritzen un grup social. Ha de ser un espai divers d'interacció, construcció i reproducció de les identitats on fer possible la convivència a través del diàleg.

En segon lloc, reivindico el paper de l'educació, pública i de qualitat, com el fonament de qualsevol projecte transformador. Una ferramenta capaç de vehicular aquest diàleg intercultural i fomentar les relacions d'amistat i enteniment entre els pobles i entre grups humans, i promoure valors i actituds basades en el respecte als drets humans.

I finalment, cal impulsar una cultura de pau. Una pau positiva, que no es limiti a la mera absència de guerra, sinó que es construeixi sobre la memòria, la justícia i els drets humans. Ara més que mai, quan els nostres governs ens demanen més esforços pressupostaris per invertir en la indústria de les armes, com si no hi hagués cap alternativa a la guerra.

Davant d'això, les Universitats, les persones investigadores, la ciutadania hem de dir prou. Hem d'exigir pau.

Com sabeu, la UNESCO és l'organització internacional que treballa per la protecció i promoció de l'educació, la ciència i la cultura. El preàmbul de la seva Constitució comença amb un passatge que encapsula les tres reivindicacions que he formulat. Diu així: "Atès que les guerres neixen a la ment de les persones, és a la ment de les persones on han d'erigir-se els baluards de la pau".

Per últim, voldria acabar fent referència a unes paraules atribuïdes a Nikolai Roerich, místic, filòsof i erudit rus que va ser un dels artífexs del primer tractat internacional dedicat

específicament a la protecció dels béns culturals a l'any 1935. Roerich deia que “sense una cultura no hi ha veritat, ni unitat, ni pau. I sense pau no hi ha progrés. La cultura és l'únic instrument per a la pau permanent”.

Fem-ho possible. I que aquest Primer Premi Mediterrani de Pau, ens serveixi també com un recordatori col·lectiu: que només des de la cultura, des de l'educació i des del dret, podrem preservar la humanitat que ens uneix i transmetre-la a les generacions que vindran.

Moltes gràcies.

A València, 4 de juliol de 2025.

Joan-Marc Ferrando Hernández